

Staatsexamen HAVO

2026

tijdvak 1

woensdag 6 mei

13.30 – 16.00 uur

Nederlands schrijfvaardigheid

College-examen schriftelijk

Havo Nederlandse taal

Schrijfvaardigheid

Algemene instructie bij onderwerp 1 en 2

Als onderdeel van het college-examen maak je een schrijfopdracht. De toets duurt 150 minuten.

Je kiest onderwerp 1 of 2. Het is de bedoeling dat je aan de hand van de aangeboden teksten een artikel schrijft. Je kiest daartoe slechts één opdracht en maakt in geen geval meerdere opdrachten.

Geef bovenaan je tekst duidelijk aan voor welke opdracht je gekozen hebt door de letter A, B, C of D te noteren.

Gebruik de volgende richtlijnen:

- Ga uit van de tekstsoort en het publiek, zoals in de opdracht is aangegeven.
- Zorg voor een duidelijke alinea-indeling.
- Bedenk een pakkende titel.
- Zorg voor een duidelijke tekstopbouw door signaalwoorden te gebruiken.
- Het is niet de bedoeling dat je de inleiding bij onderwerp 1 of 2 overneemt in je eigen schrijfproduct.
- Let op zinsbouw, stijl en spelling.
- Gebruik **minimaal 600** woorden en **niet meer dan 750** woorden. Vermeld het aantal woorden onder je tekst.

Veel succes.

Onderwerp 1

Verzuimbonus

Inleiding

Het ziekteverzuim in Nederland is best hoog en dat kost veel geld. Er zijn directe kosten en indirecte kosten. Directe kosten zijn onder andere de verplichte doorbetaling van het loon (70 tot 100%) en de kosten voor arbodienstverlening. Indirecte kosten zijn bijvoorbeeld de kosten voor vervangend personeel of verlies van productie of dienstverlening. Organisaties en bedrijven zijn op zoek naar manieren om iets aan het ziekteverzuim te doen. Een van de manieren die de laatste jaren aan populariteit wint, is de niet-ziekbonus of verzuimbonus. Werknemers die gedurende een bepaalde periode niet ziek zijn worden daarbij beloond. De meningen hierover lopen uiteen.

Opdracht A

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een betoog waarin je jouw mening geeft over het invoeren van een verzuimbonus.

Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je jouw standpunt aan de orde stelt door middel van een stelling.
2. Twee argumenten die pleiten voor jouw standpunt. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van de argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
3. Een tegenargument dat je weerlegt. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een tegenargument past en zet het tussen aanhalingstekens.
4. Een slot met een conclusie die aansluit bij jouw standpunt.

Opdracht B

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een beschouwing over het invoeren van een verzuimbonus. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je het verschijnsel beschrijft. Besluit de inleiding met de hoofdvraag.

2. Een visie van voorstanders onderbouwd met twee argumenten.
Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
3. Een visie van tegenstanders onderbouwd met twee argumenten.
Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
4. Een samenvattend slot waarin je jouw eigen visie opneemt.

De teksten die je kunt gebruiken, zijn:

(2024, 16 augustus) “De voor- en nadelen van een verzuimbonus voor werknemers” Geraadpleegd op 03 december 2024 van <https://www.vanoers.nl/nieuws/hr-solutions/voor-nadelen-verzuimbonus/>

Wiebes, Hedwig (2019, 4 juli) “Verzuimbonus bij niet ziek zijn: wie wordt er nou echt beter van?” Intermediair. Geraadpleegd op 3 december 2024 van <https://www.intermediair.nl/werk-privebalans/duurzame-inzetbaarheid/verzuimbonus-bij-niet-ziek-zijn-wie-wordt-er-nou-echt-beter-van>

Wiche, Roel (2024, 27 september) “850 euro voor wie zich nooit ziek meldt: goed idee?” De Limburger.

Vergeet niet de richtlijnen uit de algemene instructie in acht te nemen!

Tekst 1

De voor- en nadelen van een verzuimbonus voor werknemers

Een verzuimbonus (ook wel genoemd: de niet-verzuimbonus) is bedoeld om werknemers te stimuleren zich minder vaak en minder snel ziek te melden (de zogenaamde “maandagochtendmeldingen”). De bonus kan een beloning zijn in geld, in vrije dagen maar bijvoorbeeld ook in de vorm van een beloning in natura, zoals cadeaubonnen. Een dergelijke bonus is niet nieuw. Het is te vergelijken met een maatregel als wachtdagen bij ziekte (de werkgever hoeft dan over de eerste ziektedagen geen loon te betalen), maar dan heeft de verzuimbonus de insteek om een positieve prikkel te geven. De wet bevat geen bepaling die een verzuimbonus verbiedt, maar vakbonden vinden de bonus vaak geen goed idee.

Je kunt je afvragen, wanneer een werkgever zich geconfronteerd ziet met veel “maandagochtendmeldingen”, of dergelijk gedrag te wijten is aan onverantwoordelijk gedrag van de werknemers, of dat dergelijk gedrag vooral te maken heeft met de werksfeer of de arbeidsvoorwaarden. Met een verzuimbonus los je dan mogelijk wel een deel van het ziekteverzuim op maandagochtend op, maar het structurele en meer fundamentele probleem binnen de organisatie (de reden waarom werknemers zich mogelijk makkelijker en sneller ziekmelden) blijft bestaan.

Een (niet-)verzuimbonus heeft dus voor- en nadelen. Als er inderdaad veel maandagochtendmeldingen zijn, dan is de kans groot dat door het (op de juiste wijze) inzetten van een verzuimbonus het aantal verzuimmeldingen af gaat nemen. Misschien worden medewerkers op deze wijze ook gestimuleerd tot een gezondere levenswijze. Aan de andere kant zijn er ook risico's verbonden aan het invoeren van een dergelijke bonus. Zieke werknemers kunnen naar het werk komen om hun bonus niet te verliezen en op deze manier collega's aansteken. Ook kunnen werknemers hun eigen ziekte verergeren en voelen kwetsbare werknemers zich mogelijk niet prettig vanwege deze gang van zaken.

Onderzoek heeft aangetoond dat het invoeren van een verzuimbonus van invloed is op de frequentie van het korte verzuim, maar niet op het totale verzuimpercentage. Als de bonus gerelateerd is aan het aantal verzuimmeldingen, dan volgen er inderdaad vaak minder verzuimmeldingen. Maar als iemand zich dan wel een keer ziekmeldt, dan plakt hij of zij er al snel een paar dagen achteraan. Het totale verzuim wordt in dat geval niet lager, maar blijft gelijk of wordt zelfs hoger. Ook kan er na verloop van tijd gewenning optreden waardoor de positieve prikkel van de bonus minder wordt.

Een risico van een verzuimbonus is dat het voor indirect onderscheid kan zorgen. Een werknemer die een chronische aandoening heeft, zal zich immers vaker ziekmelden dan een gezonde werknemer. Verliest een medewerker zijn recht op de bonus als gevolg van een ziekmelding in verband met een handicap, chronische ziekte of zwangerschap, dan valt dit te zien als discriminatie op grond van handicap, chronische ziekte of geslacht.

Tekst 2

Verzuimbonus bij niet ziek zijn: wie wordt er nou echt beter van?

Het bieden van een financiële bonus is een van de maatregelen die organisaties kunnen instellen om ziekteverzuim tegen te gaan, vertelt senior personeelsfunctionaris Joep Witkamp. Een populaire maatregel is bijvoorbeeld het moeten ziekmelden via meerdere kanalen, of telefonisch: dat maakt het minder makkelijk om je ziek te melden, legt Witkamp uit. Het belonen van niet ziek zijn vindt hij op zich een mooie, positieve maatregel om tegen te gaan dat mensen ziekteverzuim gebruiken bij wijze van 'een soort minivakantie', zegt hij. Niet alleen is de baas daar niet blij mee, het legt ook extra druk op de rest van de medewerkers op wier schouders het vrijgekomen werk vaak terechtkomt.

Het probleem is dat ons interne morele kompas soms behoorlijk kan verschillen, vervolgt Witkamp. Waar de één een sterk verantwoordelijkheidsgevoel heeft en er alles aan zal doen om fit op de werkvloer te verschijnen, meldt de ander zich al ziek voordat er een paracetamol aan te pas is gekomen. Witkamp: 'Ziek zijn is geen recht. Als je ziek bent krijg je ziekteverlof van je werkgever, maar dat is in principe ook iets wat geweigerd mag worden als blijkt dat er geen geldige grond voor is. En als er iets anders aan de hand is: daar zijn allerlei andere soorten verlof voor. In de praktijk blijkt er bovendien verrassend vaak ruimte voor een oplossing, zonder dat er een onnodige ziekmelding aan te pas komt.'

Jennifer (32) werkte voorheen voor een werkgever die jaarlijks drie 'baaldagen' aanbood. 'Die mocht je als joker inzetten voor dagen dat je om wat voor reden dan ook niet wilde werken en je hoefde er geen uitleg voor te geven. Dat zorgde ervoor dat mensen zich echt alleen ziekmelden als ze ook daadwerkelijk ziek waren. Al kon het alleen als het niet te druk was.' De baaldagen kreeg ze overigens ook niet uitbetaald, verduidelijkt ze.

Zou jij je minder vaak ziek melden als je er geld voor kreeg? Volgens Ed Moolhuizen is er dan heel wat meer aan de hand. Hij is opgeleid tot bedrijfsarts en directeur medische zaken bij Mensely, dat klantorganisaties adviseert over verzuim en inzetbaarheid. 'Als je zo gemakkelijk ertussenuit knijpt, vind je je werk dan nog wel leuk? Als jij een sympathieke baas hebt, collega's waar je het goed mee kunt vinden en werk wat ertoe doet, dan wil je helemaal niet ziek zijn. Daar verandert zo'n verzuimbonus niets aan.'

Moolhuizen legt uit dat er een duidelijk verband bestaat tussen kortdurend ziekteverzuim en de cultuur binnen een bedrijf. 'Misschien moet je je dan niet richten op dat geld als motivatie, maar voorzichtig eens op zoek gaan naar een andere baan.'

Tekst 3

850 euro voor wie zich nooit ziek meldt: goed idee?

De aanpak van het ziekteverzuim staat al jaren hoog op de prioriteitenlijst bij werkgevers. Uit cijfers van CBS blijkt dat het verzuim in Nederland fors is gestegen: van 3,8 (2014) naar 5,3 procent (2023). Personeelskrapte maakt het terugdringen van het aantal ziekmeldingen alleen maar urgenter. De invoering van een verzuimbonus – ook wel ‘aanwezigheidspremie’ genoemd – is een van de manieren waarop werkgevers proberen hun organisatie zo goed mogelijk draaiende te houden. De beloning varieert tussen de 300 en 850 euro per jaar. Of twee tot vier vakantiedagen extra.

Volgens Suzanne Meijers, advocaat arbeidsrecht, kan een verzuimbonus vooral een effectief middel zijn om het kortverzuim aan te pakken. Ze wijst op de klassieke maandagochtend waarop altijd wel een werknemer zich onder het mom van hoofdpijn of griepje ziek meldt, om na één of twee dagen weer aan de slag te gaan. De bedrijfsarts hoeft er niet aan te pas te komen, maar voor een bedrijf stapelt het aantal verzuimdagen zich zo flink op.

„Met een verzuimbonus geef je een positieve prikkel aan je personeel. Het voelt als een extraatje. Ook maakt het een vacature aantrekkelijker. Veel werkgevers proberen bij deze grote krapte op de arbeidsmarkt iets speciaals te bieden. Met alleen een goed salaris kom je niet meer weg,” zo stelt ze. Tegelijk ziet Meijers ook de nadelen van een dergelijke bonus. Zeker als het winterseizoen nadert, waarin traditioneel het verzuim hoger ligt dan in de zomer. „Wat je absoluut wilt voorkomen, is dat iemand zich snotterend naar het werk sleept om zijn bonus maar niet in gevaar te brengen. Daarmee bereik je juist het tegenovergestelde: collega’s worden aangestoken. En dan zijn er natuurlijk de werknemers die kampen met een serieuze ziekte. Die voelen zich in de kuif gepikt: ze kunnen er niets aan doen, maar maken geen kans op die bonus.”

Vakbond FNV is klip-en-klaar over het fenomeen verzuimbonus: geen goed idee. Volgens bestuurder Fatma Bugdayci-Karatas is het ronduit discriminerend. „Je kiest er niet voor om ziek te zijn, dat overkomt je. Het is niet eerlijk dat jij dan geen bonus krijgt en je collega’s wel.” Minder moeite heeft ze met een ander instrument om verzuim terug te dringen: de wachtdag. De werkgever hoeft dan één of twee dagen na de eerste ziekmelding geen loon door te betalen.

Of er dan geen andere manieren zijn om het verzuim aan te pakken? Die zijn er zeker. Zoals personeel stimuleren om meer te bewegen. Volgens een studie van TNO melden sportende werknemers zich minder vaak en minder lang ziek dan collega’s die niet aan sport doen. Ook het beheersen van de werkdruk kan effectief zijn: één op de vier verzuimdagen wordt veroorzaakt door stress, blijkt uit onderzoek van ArboNed en Human Capital Care. En dan is er ook nog een originele out-of-the-boxmanier, zegt Suzanne Meijers: geef elke werknemer recht op drie baaldagen per jaar. En spreek met je werkgever goed af of die betaald of onbetaald zijn. „Dan kun je zonder verantwoording af te leggen even wegblijven. Wellicht een mooie middenweg”.

Onderwerp 2

Inleiding

Onze kleding en het milieu

Lange tijd domineerden bedrijven die kleding goedkoop en in grote aantallen produceerden de markt. Inmiddels groeit het besef dat de impact daarvan op het milieu gigantisch is. Velen zijn ervan doordrongen dat het anders moet. Over wat dan de oplossing moet zijn, lopen de meningen uiteen. Vooral het recyclen of hergebruiken van kleding vindt nogal wat aanhangers. Consumenten worden aangespoord om te kiezen voor tweedehandse, jong gebruikte of bijna nieuwe kledingstukken. Het is de vraag of dat de juiste oplossing is voor de milieueffecten die de kledingindustrie veroorzaakt. Er zijn ook andere mogelijkheden om onze kleding te verduurzamen.

Opdracht C

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een betoog waarin je jouw mening geeft over onze kleding en het milieu. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je jouw standpunt aan de orde stelt door middel van een stelling.
2. Twee argumenten die pleiten voor jouw standpunt. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
3. Een tegenargument. Weerleg dit tegenargument. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
4. Een slot met een conclusie die aansluit bij jouw standpunt.

Opdracht D

Schrijf voor de lezers van een regionale krant een beschouwing over onze kleding en het milieu. Je neemt in ieder geval de volgende informatie-elementen op:

1. Een inleiding waarmee je de aandacht van de lezers trekt en waarin je het verschijnsel beschrijft. Besluit de inleiding met de hoofdvraag.
2. Een visie van voorstanders onderbouwd met twee argumenten. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.

3. Een visie van tegenstanders onderbouwd met twee argumenten. Gebruik een citaat uit onderstaande bronnen. Zorg dat dit citaat bij een van deze argumenten past en zet het tussen aanhalingstekens.
4. Een samenvattend slot waarin je jouw eigen visie opneemt.

De teksten die je kunt gebruiken, zijn:

Waarlo, N. (2024, 24 december). 'Tweedehandsjes tot aan het plafond.' *De Volkskrant*. Geraadpleegd op 8 januari 2025, van <https://www.volkskrant.nl/economie/oude-kleding-stapelt-zich-op-nu-de-wereld-niet-meer-staat-te-springen-om-nederlandse-tweedehandsjes~>

'Nederlands bedrijf introduceert statiegeld op kleding: 'Wegwerpmode voorkomen' Geraadpleegd op 19 oktober, van <https://www.rtl.nl/rtl-nieuws/editie-nl/artikel/5407823/nederlands-merk-statiegeld-kleding-new-optimist-recycling>

Blommers, C. (2023, 30 juni). 'Textielproducenten vanaf zaterdag zelf verantwoordelijk voor afgedankte kleding.' Geraadpleegd op 19 oktober, van <https://www.change.inc/retail/textielproducenten-vanaf-zaterdag-zelf-verantwoordelijk-voor-afgedankte-kleding-40138>

Vergeet niet de richtlijnen uit de algemene instructie in acht te nemen!

Tekst 1

Oude kleding stapelt zich op nu de wereld niet meer staat te springen om Nederlandse tweedehandsjes

Tot aan het metershoge plafond liggen ze opgestapeld, de oude spijkerbroeken, truien, sjaaltjes, sportschoenen, kussens en dekbedovertrekken. Het afgedankte textiel uit de gemeentelijke inzamelbakken ligt in een afgeladen loods te wachten op een tweede leven, samengeperst in witte zakken met groene kunststof strips eromheen. Een vorkheftruck rijdt af en aan met nieuwe balen.

Nee, zó vol ligt het bij kledingsorteerder Sympany in Assen normaal gesproken niet, zegt communicatiemanager Johan Jongkind. Dit jaar heeft de non-profitstichting er zelfs twee opslagloodsen bij moeten huren, in Nieuwegein en in Assen. Die in Nieuwegein is alweer bijna gevuld; binnenkort komt er nog een derde opslagruimte bij. 'Meestal hebben we 800- à 900 duizend kilo textiel in opslag. Nu 2 miljoen kilo.' Sympany, dat oud textiel van 67 gemeenten inzamelt, heeft moeite zijn waar kwijt te raken. Dit geldt vooral voor kleding die enigszins verwassen of versleten is en normaal gesproken aan het buitenland wordt verkocht voor tweedehands gebruik. De waarde van textiel is gemiddeld al met 35 tot 40 procent gekelderde, aldus Jongkind. 'Het is dat we nog financiële reserves hadden', zegt hij, 'anders was de boel al omgevallen.'

Failliet

In het hele land lopen textielverwerkers dat risico. Dit jaar gingen er al twee failliet, waaronder de Enschedese textielhandelaar en -recycler Spronk. Er is een 'kritiek punt' bereikt, schreef de branche in oktober in een brandbrief. Problemen met de afzetmarkten zijn de oorzaak. De Russische markt voor tweedehands textiel viel weg door de sancties na de inval in Oekraïne, en oorlogen in Afrika bemoeilijken de verkoop. Op dat continent is de vraag naar Nederlandse tweedehandsjes sowieso gedaald door spotgoedkope *ultrafastfashion*, die veelal uit China komt. Dergelijke kleding, ook in Nederland in opmars, is minder waard vanwege snelle slijtage.

Elk jaar doen Nederlanders meer dan 200 miljoen kilo textiel weg, waarvan de helft via gemeentelijke inzamelbakken en kringloopwinkels. Dat verwerkers dreigen om te vallen, is een tegenvaller voor het Nederlandse streven om de komende jaren juist meer te hergebruiken en recyclen. Sterker nog, de hele keten dreigt vast te lopen, zegt Lennert Vermaat, beleidsadviseur van de Vereniging Herwinning Textiel (VHT). 'Er komt een moment waarop inzamelbedrijven zeggen: wij stoppen ermee, want het textiel kan geen kant meer op.' Dat moment kan volgend jaar al aanbreken, denkt Vermaat. In dat geval moeten gemeenten er zelf iets mee doen. Als ook zij het niet kwijt kunnen bij sorteerdere, moeten ze het opslaan of laten verbranden. De burger zal dit merken in de portemonnee via de afvalstoffenheffing.

A-kwaliteit

Bij Sympany laat medewerker Emine Bas zien hoe ze bepaalt welke kleding op de lopende band in welke categorie valt. Die dikke zwarte jas? Piekfijn in orde: A-kwaliteit-winterkleding. Kan zo naar een Nederlandse tweedehandswinkel.

Dat dunne rode truitje? Begint een beetje te pluizen: B-klasse zomerkleding. Waarschijnlijk belandt het bij een tussenhandelaar in het Midden-Oosten, die het verscheept naar elders in de wereld. Van het door Nederlandse sorteerdere doorverkochte textiel belandt meer dan driekwart in het buitenland. Kleding die niet draagbaar meer is – te vochtig, te vuil, te versleten – komt deels bij recyclers terecht. Die vermalen het meestal voor laagwaardige toepassingen als isolatiemateriaal of poetsdoekjes. Nieuwe kleding maken uit oude is een verlieslatende bezigheid en gebeurt nog nauwelijks.

Er zijn maatregelen genomen om hergebruik te bevorderen: vanaf 2025 moeten verkopers van textiel, zoals kledingproducenten, meebetalen aan de verwerking van textielafval en het stimuleren van recycling. Ze moeten zorgen dat de helft van het verkochte textiel wordt hergebruikt of gerecycled. Nu is dit nog grofweg 35 procent, volgens Lennert Vermaat van de VHT.

Maar de onderhandelingen met de branche verlopen stroef, zegt hij. Zo is er geen overeenstemming over de hoogte van vergoedingen voor de inzameling, sortering en recycling van textiel. Vermaat voorziet dat het uitbetalen van de eerste vergoedingen op zijn vroegst begint in mei. Tot die tijd kunnen textielverwerkers niet investeren in verbeteringen van de sortering en monitoring, waardoor de hergebruik- en recycledoelen uit zicht raken.

Stichting UPV Textiel, de grootste organisatie die namens kledingbedrijven en andere textielverkopers aan tafel zit, meldt dat de gesprekken 'op een heel constructieve toon' verlopen. 'Het is logisch dat niet alle onderdelen even snel afgetikt kunnen worden. Alles moet goed geborgd, goed doorerekend en goed te verantwoorden zijn', aldus een woordvoerder.

Sympany meent dat bedrijven niet goed beseffen wat er komt kijken bij de verwerking van al dat textiel. Neem de hoge kosten voor het verwijderen en afvoeren van restafval dat in de textielbakken is gegooid. Bij de lopende band waar de eerste sortering wordt gemaakt, laat Johan Jongkind zien wat er die dag zoal uit de ladingen is gevestig. Een radio, een zak vol oranje attributen van het EK voetbal, een elektrische deken, plastic flesjes.

Volle luiers en slachtafval

‘Hier lachen we natuurlijk om’, zegt Jongkind. ‘Maar geregeld zitten er ook volle luiers of slachtafval tussen.’ Een maand geleden troffen medewerkers in Nieuwegein zelfs een pistool aan tussen de zakken kleding, en niet voor het eerst. ‘Dan moet de politie langskomen en wordt de hele operatie stilgelegd.’ Al leveren ongenode gasten tussen de oude kleding ook weleens iets op. ‘Met het statiegeld van alle blikjes en flesjes die bij ons binnenkomen, organiseren we binnenkort een barbecue.’

Tekst 2

Nederlands bedrijf introduceert statiegeld op kleding: 'Wegwerpmode voorkomen'

Statiegeld op flessen en blikjes kennen we inmiddels, maar sinds deze week wordt het ook geheven op mode. Het Nederlandse merk New Optimist introduceert statiegeld op al zijn kledingitems. "Het zou zonde zijn als onze duurzame kleding in de categorie wegwerpmode terechtkomt."

Door nieuwe regelgeving zijn mode- en textielondernemingen sinds 1 juli verplicht zelf een inzamelingssysteem voor textiel en kleding te organiseren. Het doel is om het hergebruik en de recycling te intensiveren.

Sinds 2025 moet 50 procent van het gewicht dat het voorgaande jaar in de handel is gebracht, worden hergebruikt of gerecycled. In 2030 geldt dat voor 75 procent.

Bij het Nederlandse kledingmerk New Optimist hebben ze daar nu iets op bedacht. Daar heffen ze sinds woensdag statiegeld op kleding die ze in hun winkels verkopen. Boven op de prijs van het kledingstuk betaalt de klant een bedrag tussen de 2,50 en 10 euro aan statiegeld. Dit krijgt hij of zij terug bij retournering van het kledingstuk.

"Het is een uitdaging", zegt Nelleke Wegdam van New Optimist tegen Editie NL. "We beginnen op bescheiden schaal met vijf verkooppunten waar kleding met statiegeld kan worden aangeschaft."

"We voelen ons verantwoordelijk voor wat we produceren", legt Wegdam uit. Daarom houdt het merk tijdens het gehele productieproces rekening met duurzaamheid. "We vermijden bijvoorbeeld ritsen en conventionele knopen en gebruiken katoenen labels."

Maar zodra het kledingstuk in handen komt van de consument, is de controle weg. Daar probeert New Optimist nu verandering in te brengen met het statiegeldsysteem. Op elk kledingstuk wordt een QR-code bevestigd.

"Hiermee bieden we de consument de garantie dat het kledingstuk verantwoord wordt gerecycled. Het zou zonde zijn als onze duurzame kleding in de categorie wegwerpmode terechtkomt."

Het gaat nog niet altijd goed met het recyclen van kleding. Merken zoals H&M, Zara, Uniqlo en Nike bieden in meerdere Europese landen al een recycleservice aan. Uit onderzoek van de Changing Markets Foundation, dat de service met 21 kledingstukken testte, blijkt dat 76 procent van de items vervolgens werd vergeten.

Toch zitten er best wat haken en ogen aan, zegt Willa Stoutenbeek, specialist duurzame mode. "Ik juich zulke initiatieven altijd toe, maar ik ben ook kritisch", zegt ze tegen Editie NL. "Voor dit soort initiatieven is veel aandacht, maar soms haalt het weinig uit. Het is nog maar afwachten of het goed uitpakt." Ze twijfelt hoe vernieuwend het is. "Er zijn veel sympathieke initiatieven in deze categorie. Het is goed dat ze er zijn; het levert inspiratie op om het kledingstelsel te herzien. Maar vaak is het moeilijk om zo'n concept ook te laten rollen."

Zo herinnert ze zich een bedrijf waar je jeans kon leasen. "Dat klonk op papier heel erg leuk en er was veel aandacht voor, maar uiteindelijk was de impact echt heel erg klein. Het was een groot marketingverhaal, maar het effect op het milieu was nihil."

Ook grote ketens doen eraan mee. "H&M heeft ook meerdere keren een mooi verhaal gehouden dat je kleding mocht inleveren, maar vervolgens eindigde het op de brandstapel."

Tekst 3

Textielproducenten vanaf zaterdag zelf verantwoordelijk voor afgedankte kleding

Producenten zijn vanaf 1 juli 2023 zelf verantwoordelijk voor afgedankte kleding. Dan gaat namelijk de Uitgebreide Producentenverantwoordelijkheid (UPV) in. Het doel is meer hergebruik, minder verspilling en minder vervuiling. Over het invoeren van de UPV wordt al jaren gepraat in Den Haag. De reden laat zich raden: beelden van afvalbergen op verschillende plekken in de wereld tonen wel aan wat er met afgedankte kleding gebeurt. Eerder onderzoek wees uit dat slechts 1 procent van alle kledingstukken wordt gerecycled tot nieuwe kleding. De rest wordt verbrand of gedumpt in armere landen. Door producenten en importeurs nu zelf verantwoordelijk te maken – in plaats van gemeenten en consumenten zelf – moet daar eindelijk verandering in komen.

Alle producenten die kleding en huishoudtextiel op de Nederlandse markt brengen, moeten aan de UPV voldoen. Zij worden nu verplicht een 'passend innamesysteem' te organiseren waar consumenten het hele jaar door gratis hun oude textielproducten in kunnen leveren. Producenten zijn zelf verantwoordelijk voor de kosten die nodig zijn om de afgedankte kleding te verwerken. Ook moeten ze jaarlijks verslag uitbrengen over hoeveel producten er op de markt zijn gekomen en hoe aan de UPV-verplichtingen is voldaan.

Vezel-tot-vezel recycling

Bij de UPV horen verschillende doelstellingen. Zo moet in 2025 ten minste 50 procent van het gewicht van de kleding die het voorgaande jaar in de handel werd gebracht worden voorbereid voor hergebruik of recycling. In 2030 moet dat 75 procent zijn. Daarvan moet – in 2030 – ten minste 15 procent worden hergebruikt binnen Nederland. Verder moet vanaf 2025 een kwart van het op de markt gebrachte textiel zo worden bewerkt dat het geschikt is voor vezel-tot-vezel recycling; dat betekent dat het opnieuw kan worden verwerkt in kleding.

Winkelketen en kledingproducent Zeeman zei eerder veel potentie te zien in de UPV. “Het zal de sector stimuleren om stappen te maken naar circulariteit. Grondstoffen zijn schaars en worden duurder. Daarom is het noodzakelijk om circulariteit aan te moedigen en een nieuwe impuls te geven”, zei Arnoud van Vliet, duurzaamheidsmanager bij Zeeman. Waar volgens hem de grootste uitdaging ligt? “Bij voorlichting en recycling. Het is een soort gedragsverandering. Mensen hebben geleerd om batterijen in te leveren en glas naar de glasbak te brengen. Dat moet ook met kleding gebeuren.”

De bovenstaande teksten zijn bewerkt om ze geschikt te maken voor dit examen. Dit is gebeurd met respect voor de opvattingen van de auteur(s). Voor de oorspronkelijke tekst(en) kun je terecht in de vermelde bronnen. De Dienst Uitvoering Onderwijs is verantwoordelijk voor vorm en inhoud van dit examen.